

המקלט בשבת ועבר על מלאכת הבערה בשבת, ובפרט שהדלקת המנורות שבהם איננה כלל דבר צדדי כי אם חלק חשוב מעיקר המכשיר, וכיון שכן כמו שיש בתקנות השעון זילותא דשבתא בזה שחושדים אותו על עריכתו כך גם כאן חושדים אותו על מלאכת מבעיר.

וזאת למודעי שאין כוונתי לומר דאסור לשמוע רדיו בשבת משום גזירה שמא יבוא לכבות או להדליק את מנורת הרדיו כעין גזירת שמא יחנה בגחלים או שמא יבוא לתקן אותו, כי אנו אין בכחנו לחדש גזירות מעצמינו, רק בנד"ד הלא מפורש הוא בשו"ע דבכל מקום שיש השמעת קול איכא זילותא לשבת, וחזו"נ נמי שכל גדולי עולם השו"ע קשקוש שעון בשבת לרחיים של מים אע"פ שאסור טחינה הוא מדאורייתא דאף להמג"א שסובר דברחיים של מים לא אסור אלא מדרבנן מ"מ עיקר איסורו מיהו הוה מן התורה - ואילו השמעת קול גם עיקר איסורו אינו אלא מדבריהם ומוכח ודאי מזה דבכל אופן שיש השמעת קול ואיכא חשדא משוינן ליה לרחיים של מים, ולכן אף גם נדון זה שלפנינו היינו ממש גזירת חז"ל ולא גזירה מחודשת, וגם פשוט הדבר דאין לחלק בזה בין שבת ויו"ט כיון שגם ביו"ט אסור להדליק חשמל* משום איסור המצאת אש ביו"ט, אשר לדעת הט"ז בס"י תק"ב איסורו מן התורה ולא רק מדרבנן.

עכשיו נברר אם מותר בשבת ויו"ט לדבר בטלפון או לא. מוכן הדבר שכל דברינו הם רק בטלפון פנימי ובאופן כזה אשר בהגבהת השפופרת וסיבוב טבלת המספרים כדי לעשות קשר, לא נעשה כלל שום הדלקת אש. צדדי הספק שיש בשאלה זו הם שנים: א) בהגבהת השפופרת וסיבוב טבלת המספרים הרי הוא מחבר את הטלפון עם הזרם ומפעיל אותו בכך, ונמצא שבמעשה זה הרי הוא עושה בשבת וביו"ט מכשיר שכחו לקלוט קולות ולהעבירם למרחקים. ב) תיכף עם סבוב המספרים מתחיל פעמון הטלפון של אותו המספר לצלצל וכיון שכן אפשר דאסור נמי משום השמעת קול. ועתה נפן בתחלה לברר את הספק הראשון, ויחד עם זה יתבאר גם דין הפותח זרם של מאוורר (ווענטילאטור) או מקרר חשמלי בשבת או שאר מיני דברים, באופן שחדוש תנועת הזרם והפעלת הכלים אינם גורמים כלל שתיעשה על ידם אחת מהמלאכות האסורות מה"ת או מדרבנן.

עיקר ההשתמשות הוא עם הכלי עצמו ולא עם הכסוי שעשוי לסגירה ופתיחה, אלא אפילו בכלי עצמו כמו כוס של פרוקס שאם אין רגילין להדקו בחוזק לכו"ע שרי לפרק ולהחזיר כמבואר שם בסעיף ו' דבכה"ג שאין לחוש לשמא יהדק שפיר שרי אע"ג דבשעה שהכלי מפורק לא חזי לכלום. ולכאורה צ"ע דא"כ שפוד שנרצף וסכין שנפגם אמאי אסור לתקנם והלא דרכו של שפוד להתעקם ודרך הסכין להפגם ואמאי אין

והשיגו עליו באותו הירחון, וכמוהו היו עוד גדולי תורה שלצערנו טעו בזה, וגם יש אשר שגו לחשוב שכל סגירת מעגל של חשמל בשבת יש בו משום מבעיר אע"ג שאינו מדליק כלל שום אש, בחשבם את עצם הזרם לאש.

ופעד גדול לדברינו מהפרמ"ג סי' ש"ח א"א ס"ק ע"ח שמוכיח דאיסור עריכת שעון בשבת הוא איסור תורה של מכה בפטיש, דאל"כ איך השוו קשקוש שעון לרחים של מים עיי"ש. הרי מבואר מדבריו דאי לא שרגילין לערוך את השעון מאתמול היה אסור להשאיר את השעון שיקשקש וישמיע קול בשבת לא משום חשד איסור השמעת קול שיר בשבת דאיסורו רק מדבריהם, אלא רק משום דאם שומעים את קול תקתוק השעון יטעו לחשוב שגם ערך אותו בשבת ועבר בתחלה על מלאכת מכה בפטיש (והפרמ"ג מחמיר מאד בזה ובס"י רנ"ב במ"ז סק"ז כתב שאף אם עכו"ם ערך שעון בשביל ישראל "אפשר דאסור ליהנות לשמוע ולידע השעה, כמו נר שהודלק בשביל ישראל אע"ג דלית ביה ממש בשמיעת קול"), וא"כ אע"ג דמשמע שהלכה גדולי אחרונים לא פירשו כן בכוונה השו"ע וס"ל דמאי דס"ד דאסור הוא משום שלא יחדוהו שהוא משמיע קול שיר בשבת ולא משום איסור עריכת שעון בשבת, והיינו משום דמצינו בכמה מקומות בש"ס דחיישינן שפיר למראית עין גם בדרבנן (ראה כלכלת שבת בדין רעגענשירעס), אבל עכ"פ מוכח שפיר מהפרמ"ג דסובר שאין חילוק כלל בין אם החשד הוא על עצם קול הטחינה או שמחמת קול השעון יטעו לחשוב שגם ערך אותו בשבת ועבר בתחלה על איסור מכה בפטיש, וא"כ ה"ג גם כאן יש לחשוש שיטעו השומעים לחשוב שפתח את הרם-קול או את

כתב הט"ז באו"ח סימן שי"ג ס"ק ז': "דדוקא בכוס יש מי שמחמיר שלא לפרקו כי עיקר תשמישו שלא ע"י פירוק, משא"כ בנוד שעיקר תשמישו תמיד ע"י פירוק לא מיקרי גמר מלאכה אפי' אם הוא תוקע בחוזק השרויף". וכן דעת כל הפוסקים שכל דבר שאינו עשוי להיות קיים תמיד, אלא רגילים לפרקו ולהחזירו הרי זה מותר ואין בזה לא משום בנין ולא משום תיקון כנא. (לאו דוקא כיסוי של כלי אשר

5) אף שהגאון בעל ערוך השלחן זצ"ל מצדד בירחון "בית ועד לחכמים" להתיר הדלקת חשמל ביו"ט, היינו מפני שלא ידע שזרם איננו כלל אש והלוחץ על הכפתור כדי להדליק הוא ממש מוליד אש שלא היה כלל מקודם, וכמו שהוא מעיד שם על עצמו שאינו יודע היטב אופן הדלקת חשמל. ובאמת השיבו לו יודעי דבר